

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hjemmet og Skolen.

Meddelelser

fra

Latin- og Realskolen

paa Børnedamsveien

til

Elevernes Forældre.

Nr. 5.

Kjøbenhavn, 1862.

Trykt hos S. Frier.

Statens pædagogiske Studiesamling

København, 1862.

Hjemmet og Skolen.

Meddelelser

fra

Latin- og Realskolen

paa Værnedamsveien

til

Elevernes Forældre.

Nr. 5.

Kjøbenhavn.

Trykt hos S. Eriær.

1862.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Skolen har nu naaet det Trin, da ogsaa Drengeskolen i det Væsentlige kan ansees for fuldstændig organiseret; de mange Forældre, der samstemmende med Skolens Anskuelser og Grundsætninger have sluttet sig til den, og der have medvirket til, at det længselsfuldt imødesete Tidspunkt er naaet, modtage vor Tak for den Trost, Tillid og Udholdenhed, hvormed de have støttet Skolens Bestræbelser og hjulpet den ud over de første og vanskeligste Udviklingstrin. Det ligger jo ligefrem i Forholdenes Natur, at denne Tilslutning hos mange ikke kunde skee uden en vis Frygt og Tvivl; vi sætte saa meget høiere Priis paa, at Tilliden dog har været stærkere end Frygten, da vi ikke kunne være uvidende om, at Skolen ogsaa har virksomme Modstandere. Vor Overbeviisning om, at der ogsaa ad den Vej, vi følge, kan naaes tilfredsstillende Resultater, er i de forløbne 8 Aar ikke bleven svækket. Vi nære det Haab, at Skolen for Fremtiden kan arbejde under noget gunstigere Vilkaar, da den Kraft, der ideligen maatte anvendes paa at organisere de manglende Led, nu udelukkende kan bruges til at prøve og forbedre den indførte Organisme i Medfør af de Erfaringer, Skolen har gjort og fremdeles vil gjøre. Ogsaa udadtil tør Skolen vel vente større Ro og Fasthed, da

det jo nok tør antages, at de stedfundne Forhandlinger og Overveielser i Forbindelse med gjorte Erfaringer efterhaanden har udfilt en Kreds af Forældre, der af egen, fast og i det Væsentlige fælles Overbeviisning og med den Alvor, der følger dermed, slutter sig til Skolen og med hvem den i Tryghed kan samarbeide. En saadan Kreds af Forældre er en nødvendig Betingelse for at Skolen kan arbejde i Ro og med Sikkerhed, hvorimod den ofte har følt sig besværet af Forældre, der kun lokkes af Nyhedens Interesse og mangle Evne til at opfatte og begrænde den Opgave, Skoleunderviisningen og Skoletugten har at løse, og som derfor ogsaa ere ude af Stand til rettelig at vurdere de Midler, der anvendes for at naae Maalet.

Ganske anderledes heldig er Skolen stillet til de Forældre, der have et aabent Dje for det Væsentlige, og som samvittighedsfuldt ere bekymrede for det, der først er fornødent. Med dem kan der tales aabent og ligefrem, saavel om Punkter, hvor Anskuelserne ere afvigende, som om Feil, der fra en af Siderne ere begaaede; de føle sig vistnok i deres egen Gjerning, ligesaavelsom vi, betyngede og hydmygede af Erfaringer, der stadfæste, at om ogsaa Landen er villig, er dog Kjødets skrøbeligt. Vi nære den Tro, at de Resultater, der ere vundne ved en saadan human og alvorlig Samarbeiden, ligesaavel ville styrke Hjemmets som Skolens Bestræbelser, og at de ville være det bedste og stærkeste Baand imellem Hjemmet og Skolen og den bedste Støtte for dens fremtidige Virksomhed.

Om direkte Meddelelser fra de enkelte Lærere til Hjemmet.

Den ifjor indførte Orden, at ogsaa de enkelte Lærere direkte kunne give Hjemmet Meddelelse, naar der i deres Fag hos nogen Discipel viser sig Mangel paa Hjemmeslid, Glemsomhed eller deslige Feil, til hvis Forebyggelse for Fremtiden Hjemmets Medvirkning er ønskelig eller nødvendig, har viist sig nyttig og vil ogsaa fremdeles blive ved. Om ogsaa slige Meddelelser i Førstningen af og til opfattedes feilagtigt, enten som en Klage over Disciplens Mangel paa Slid i det Hele eller vel endog som en indirekte Besværing over Hjemmets Paapasenhed og Omisorg, har Sagen dog efterhaanden ordnet sig i Overeensstemmelse med hvad Skolen har tilsigtet. Meningen med disse Meddelelser er jo kun at give de ærede Forældre Bink om, naar Disciplen enten aldeles har manglet Slid eller denne har været utilstrækkelig eller anvendt paa en urigtig Maade, altsaa at yde Hjemmet en velmeent Hjælp i at kontrollere deres Børns Arbeide. Det kan ofte være vanskeligt for Forældrene at bedømme, om deres Børn have anvendt tilbørlig Slid, og at opdage, i hvilke Retninger den muligen har været utilstrækkelig; slige Bink ville vel derfor være egnede til efterhaanden at hjælpe Sagtagelsen paa rette Spor.

Det vil hos de fleste Disciple høre til Undtagelserne, at de aldeles ikke have forberedt sig paa deres Lektier; særlige Omstændigheder kunne vel en enkelt Dag bevirke saadant, eller en enkelt Lektie kan engang blandt flere blive glemt eller betragtet som saa let, at Overlæsning ikke ansees for=

nøden. Langt almindeligere er det derimod, at Forberedelsen i det Hele har været flygtig og tankeløs, saa at Disciplen vel, som det hedder, har læst paa sin Lektie, men enten saa godt som ikke har lært eller beholdt noget af den eller dog er i høi Grad usikker i hvad der just maa fordres nøiagtigt, og dette kan jo hændes ikke blot naar Disciplen ikke har villet give sig tilstrækkelig Tid med sine Lektier, men selv om han har siddet længe over dem, naar Sindet har været spredt og Tankerne ikke ved Arbeidet. Ofte blive ogsaa Skolens Bestræbelser for i Underviisningstimerne, middelbart og umiddelbart, at lære Disciplen den rette Maade at lære paa frugtesløse for længere Tid, idet han ikke kan komme bort fra gammel Bane eller den tilflyneladende nemmeste Maade, og saaledes f. Ex. troer, at han kan lære en Grammatiklektie ved blot at blive ved at læse den igjennem, istedetfor ved stykkeviis at indpræge sig og forbinde de enkelte Dele; Resultatet bliver det samme, at han ikke kan den, selv om han har læst den 10 Gange igjennem. Ofte kan ogsaa Forberedelsen i en anden Henseende være utilstrækkelig, idet Disciplen ikke har paaagtet Alt hvad der ved en given Lektie er fordret af ham; naar han saaledes vel kan oversætte et ham foresat Stykke i et fremmed Sprog, men ikke kjender eller har efterseet Grundformerne og Bøiningerne af deri forekommende Ord, selv naar det udtrykkeligt er forlangt, maa Resultatet atter blive det samme, at han ikke kan hvad der er foresat og ikke naaer hvad der just derved skulde naaes; eller naar f. Ex. en Discipel i en af de lavere Klasser, hvor Rettskrivningen skal indøves ikke ved Hjælp af grammatiske Regler men ved at

Børnene holdes til at see, hvorledes de enkelte Ord, der forekomme i de Stykker af Læsebogen, der benyttes i dette Niemed, ere stavede, maaskee nok har øvet sig i at opfatte Indholdet af det opgivne Pensum og tilfredsstillende kan oplæse eller fremsige det, medens han dog har manglet Ro og Stadighed til at indprente sig, hvorledes de enkelte Ord ere stavede, bliver ogsaa Følgen, at Hjemmesliden viser sig utilstrækkelig, naar Stykket nu paa Skolen skal skrives uden Benyttelse af Bogen.

Ofte vil derfor en saadan Meddelelse til Hjemmet ikke blot underrette om, at Resultatet er utilfredsstillende, at Disciplen enkelte eller flere Gange ikke har kunnet sine Ting, men Lærerne ville tillige stræbe at give bestemtere Paa-
viisning af hvad der i det Enkelte savnes eller hvori det uheldige Resultat efter deres Formodning eller Overbeviisning har sin Grund, og ligesom den derved forhaabentlig vil kunne være Forældrene en Hjælp ved Tilsynet med deres Børns Forberedelse, saaledes vil den vel ogsaa undertiden, hvis den muligen skulde vidne om en mindre rigtig Opfattelse af Børnets Væren, kunne give dem Anledning til at meddele Skolen Oplysninger, der kunne vejlede den til i det enkelte Tilfælde at finde Grunden til det ofte utilfredsstillende Forhold mellem Disciplens Arbejde og dets Udbytte.

Ehvi den indstændige Anmodning maae vi rette til de ærede Forældre, at de i større Udstrækning end hidtil ville yde os Meddelelser om Elevernes Væren udenfor Skolen, og at de ville søge Oplysninger, hvor de ikke selv kunne finde sig tilrette i, hvad Skolen ønsker og tilsigter, eller hvor de ikke føle sig istand til at bedømme, hvorvidt

de Undskyldninger, som Børnene jo ofte fremkomme med, ere berettigede eller ikke.

Man maa vel husse paa, og det kan ikke gjentages for ofte, at det kun er ved en stadig Betydelighed imellem Hjemmet og Skolen at der kan tilveiebringes en Samvirken, der er til Held og Velsignelse for Barnet, og at en saadan Medhjælp fra Hjemnets Side er en absolut nødvendig Betingelse, naar Skolen skal have Haab om at kunne løse sin Opgave hos den Enkelte. Især maae vi lægge Mødrene dette paa Hjerte, da de jo ikke alene ofte af meget naturlige Grunde langt lettere kunne fremkalde og fastholde Barnets Fortrolighed, men desuden ofte ganske anderledes end Fædrene have Leilighed til at iagttage, hvorledes Barnet i Hjemmet stiller sig til sin Opgave, til mødende Vanskeligheder og Fristelser og til Skolens Paa-virkning i det Enkelte. Denne specielle Anmodning rettes jo ikke til Mødrene for at forøge de Vanskeligheder og det Arbejde, Om sorgen for Hjemmet kan give, men for at hjælpe og støtte deres Bestræbelser; det vil i de fleste Tilfælde vistnok ikke slaae feil, at en direkte Henvendelse til Skolen vil tage meget mindre Tid end der ofte ofres paa Udtalelser til Uvedkommende, og, hvad der er det Væsentlige, som oftest vil have langt heldigere Virkning med Hensyn til den Bekymring og Uklarhed, der betynger Sindet.

Det er jo vel overhovedet Tilfælde i alle Forhold i Livet, og ikke mindst i dem, der hvile paa gjensidig Kjærlighed og Tillid og tilsigte en Samvirken, at en aaben Udtalelse og en velvillig Smødekommene bevarer for mange Misforstaaelser og Bryderier. Det Ansvar, Forholdet til

Børnene paalægger saavel Hjemmet som Skolen, gjør det derfor til en fælles alvorlig Pligt at forebygge, at ikke Forsængelighed og Egenkjærlighed skal lukke Hjertet og Munden og hindre en aaben og velvillig Forstaaelse, der kan hæve mulige Misforstaaelser, inden det bliver for silde; thi Barnet er kun daarligt tjent med, at den lovpriste Samvirken imellem Hjemmet og Skolen kun er et smukt og livligt Drømmebillede, det trænger til at den bliver en velsignet Virkelighed.

Den opdragende Skole.

Vi have ofte brugt det korte Udtryk: „den opdragende Skole“ og derved betegnet Maalet, vi efterstræbe, og den pædagogiske Erkjendelse, vi søge at gjøre til Maalestof for vor praktiske Skolegjerning. Da ogsaa dette Udtryk, saavel offentlig som privat, stærkt er angrebet i den i længere Tid førte Forhandling om Skolespørgsmaal, og muligviis nogle Forældre derved kunne være blevne tvivlraadige og usikre i deres Dom, saa have vi deri fundet Anledning til at udtale os noget nærmere om dette Punkt.

Udtrykket have vi optaget efter afdøde Professor Fr. Lange, der i sine Forelæsninger og i sit Skrift „Livet og Skolen“ udførlig har forklaret og begrændset den opdragende Skoles Maalet og Midler og tillige efterviist dens

Berettigelse og Betydning. Var Talen her kun om, hvorvidt Udtrykket var mere eller mindre heldigt valgt, saa var Enigheden jo let at tilveiebringe og Forhandlingerne ikke af syn=derlig Betydning, men Sagen stiller sig ganske ander=ledes, naar Udtrykket angribes for det derved betegne=de Indholds Skyld, naar Ideen om den opdragende Skole forvanskes og Bestræbelser, der have til Formaal saa godt som muligt at gennemføre den, opfattes feil og stilles i en falsk og vildledende Belysning. Dette har i den førte Skolestrid været Tilfældet i saa høi Grad, at man ofte fristes til at tvivle om, at Angriberne have havt Stunder og Lyst til at gjøre sig bekendte med det, de forkaste. Som oftest stilles der et selvlavet Brængebillede op, som naturligviis Ingen vil forsvare, og som det jo er let at slaae sig til Ridder paa. Vi ville ikke polemisk følge alle de Udtalelser, der ere fremkomne i denne Ret=ning, vi agte kun at berøre nogle af dem, der kunne give Leilighed til i nogle korte Træk at opriske Grundtanke for den opdragende Skole, saaledes som den foresvæver os, og at udtale os om Muligheden af at give denne Grundtanke praktisk Betydning.

En stor Deel af de Angreb, den opdragende Skole har været udsat for, har ligefrem sin Grund i, at Begrebet opfattes eenfidig. Det rette fyldige Begreb om den opdragende Skole kan kun vindes, naar Skolen betragtes i sin Heelhed og Almindelig=hed, omfattende saavel Dreng= som Pigeskoler af alle Grader, ligesaa Fattigskolen, med det mindste Apparat, til Latinskolen, med det største Apparat, altsaa ogsaa alle Alderstrin, fra det 6te til det 18de eller 19de Aar.

Alle disse Skoler have et naturligt fælles Endemaal, de skulle alle være opdragende : de skulle igjennem Ordet, saavel det mundtlige som trykte, og igjennem Tugten søge at paavirke Eleven saaledes, at han (hun) hengiver sig med Kynd, Alvor og Trostaa til sin Gjerning, stræbe at fremkalde en harmonisk Udvikling af alle Sjæleevner, saa at ikke alene Erkjendelsen og et fornuftigt Dømmeme vækkes ved Bearbejdelsen og Tilegnelsen af Lærestoffet, men ogsaa tillige Villien styrkes og Gemhyttet befrugtes, og Eleven bliver istand til med Selvkritik at arbejde paa sin videre Selvopdragelse og paa at tilegne sig og gennemføre en ideel Livsanskuelse.

En isoleret Betragtning af en enkelt Art af Skoler eller af et vist Alderstrin giver ikke det fylde og klare Begreb. Vilde man saaledes kun kaste Blikket paa de øverste Klasser i en Latinskole med Hensyn til det angivne Formaal, og uden videre oversføre det Karakteristiske i Forholdet der ogsaa paa de øvrige Klasser og paa andre Arter af Skoler, saa udsætter man sig let for en een-sidedig Opfattelse, der negter Berettigelsen af den opdragende Skole og sætter sig imod de Fordringer, der stilles i Medfør af en Betragtning af hele Underviisningsvirksomheden.

Der er og maa jo være Forskjel paa den Maade, paa hvilken Eleven paavirkes paa de første og sidste Trin af sin Skoletid. Da denne Forskjel viser sig tydeligst udpræget i Latinskoler, der have Børn fra det 6te til det 18de og 19de Aar, saaledes som Tilfældet er her ved Skolen, saa tillade vi os i almindelige Træk at antyde, hvorledes vi opfatte denne Forskjel imellem de laveste og

høieste Klasser, idet vi isøvrigt henwise til supplerende Udtalelser i tidligere Hefter.

Medens Eleverne paa de lavere Trin væsentligen vækkes og paavirktes ved det mundtlige Ord, ligesom lever i og af det, Læreren personligen har og meddeler dem, saa at deres Liv og Væren har sine dybe Rødder i og er afhængig og betinget af Læreren's Liv og Væren, og medens de endnu ved Autoriteten og hele det personlige Forhold og Skolens Orden ledes til Agtpaagivenhed, Flid og gode Sæder, saa er der en meget fjendelig naturlig og tilsigtet Forskjel paa de øverste Trin. Det unge Menneske, der jo ved Udgangen af Skolen skulde have faaet Evne til selvstændig at benytte de forhaandenværende rige Midler til sin videre intellektuelle Udvikling i almindelig og speciel Retning og tillige til under eget An- og Tilsvær at arbejde paa sin Selvopdragelse, paavirktes jo i de sidste Aar af sin Skoletid i langt høiere Grad end tidligere af det trykte Ord og af de Ideer og Forestillinger, der indeholdes i dette; Fliden og Trostaben stilles væsentlig under Ideernes og den vaagnede Samvittigheds Herredømme. Elevens Liv og Væren tager mere og mere en selvstændig Retning, langt mere uafhængig af Læreren's Eiendommelighed og Opfattelsesmaade. En personlig Eksistens kæmper nu, saavel i intellektuel som sædelig Henseende, efter sin Selvstændighed og Frihed. Eleven vil ikke ad Omveie føres til Maalet, ikke længere drikke af en Andens Haand, han vil med egen Haand øse af de Kilder, der ogsaa have givet hans Lærere Næring og Indhold.

Om end disse Bestræbelser endnu ofte fremtræde fei-

tet og forgjæves søge efter en passende Form, ere de naturlige og berettigede. De maa anerkjendes og fremhjælpes paa dette Trin af Udviklingen, medens tidligere, uberettigede Forsøg i denne Retning maae betragtes og med varsom Haand behandles som Træets for tidlig satte Sidegrene, som Gartneren bortskærer, for at Stammen kan vinde i Styrke til at sætte en kraftig Krone og bære levende Blomster og gode Frugter. Skolens Virksomhed indskrænker sig paa de øverste Trin væsentligen til at bestemme, hvad der skal læses, og at lede til og kontrollere en rigtig og fylbig Forstaaelse og levende og befrugtende Opfattelse og Tilsegnelse af det Væste, altid med Endemaalet for Diet.

Det personlige Forhold er mere som imellem en ældre og yngre Ven, der i Fællesskab betragte og fordybe sig i store Mesterværker, og hvor den Ældres dybere Interesse og modnere Forstaaelse leder den Yngre til at opfatte og blive befrugt af Mesterens Ideer, Anskuelser og Forestillinger og at faae Die for og Herredømme over den eiendommelige Maade og store og forskjellige Formrigdom, i hvilken menneskelig Visdom, Kløgt og Indsigt fremtræder i de forskjellige Videnskaber, der her ere Gjenstand for Underviisningen.

Disse Antydninger turde være tilstrækkelige til at vise, at den opdragende Skoles Formaal, Indhold og Bestræbelser kun kunne opfattes og vurderes rigtigt ved en Betragtning af alle Underviisningstrin, og at det først derved bliver muligt at opdage det Centrum, omkring hvilket de forskjellige Arter af Skoler danne ligesom concentriske Kredse, større eller mindre, efter deres større eller

mindre Apparat af Dannelsesmidler. En udelukkende Betragtning af de øverste Klasser i en Latinskole vil saare let føre til ufuldstændig Opfattelse og eensidig Burdering af „den opdragende Skole“ og være udsat for at tillægge en isoleret intellektuel Modenhed saavel hos Eleven som hos Læreren altfor stort Værd. Den blotte Faglærer og Fagmanden overhovedet vil være stærkt udsat for den Fare at sætte en isoleret Side af eller et enkelt Trin og Stadium i Barnets Udvikling som det Endemaal, i hvis Belysning Barnets hele Skolevei lægges.

Kan saaledes kun en nøie Betragtning af alle Alderstrin og alle Arter af Skoler føre til en rigtig og fylldig Opfattelse af Begrebet, saa følger jo ligefrem heraf, at det, den opdragende Skole vil, maa vedrøre hvert enkelt Barn, hver enkelt Skole.

Og da det, den opdragende Skole tilsigter paa de enkelte Trin og sætter som sit Endemaal, formeentlig er begrundet i og givet med Barnets Natur og Bestemmelse, altsaa ikke kan forandres, ikke kan sættes høiere eller lavere efter den Enkeltes Lyst eller Behag, og da alle den opdragende Skoles Bestræbelser formeentlig kun tilsigte, for dens Vedkommende og i Medfør af de Midler, den har til sin Naadighed, paa bedste Maade at tilfredsstille Barnets naturlige Trang og Ret, saa følger jo deraf, at enhver Skole bør stræbe efter at være en opdragende Skole.

Der er altsaa efter vor Opfattelse ikke givet nogen Grund til Forargelse, naar den enkelte Skole vedkjender sig netop dette som Formaal for sine Bestræbelser, og derved tillige angiver det Standpunkt og den Maalestof, der bør anvendes ved Bedømmelsen af dens Væren og

Birken. Kun ved at eftervise, at den opdragende Skole tager fejl af Barnets Natur, Bestemmelse, Trang og Ret, kan den enkelte Skole, der har dette Formaal, angribes i sin Rod; Alt, hvad der kun gaaer ud paa at vise overførte Vanskeligheder eller Mangler i praktiske Bestræbelser for tilnærmelsesviis at realisere Ideen, vil jo ligefrem tjene til at anvise Bestræbelserne bedre Veie og give dem ny Næring, større Kraft og skarpere Spore.

Det være os tilladt endnu at paapege en enkelt Indvending, der efter vor Formening ene er begrundet i en eenfaldig og feilagtig Opfattelse af „den opdragende Skole“; en Betragtning af slige Enkeltheder kan jo undertiden, som et mere konkret Exempel, kaste et klarere Lys over Gjenstanden end en almindelig Udvikling.

En fortsat Betragtning vil jo let gjøre det indlysende, at medens den opdragende Skole paa den ene Side med sit Formaal og i sin Virkemaade bestemt adskiller sig fra Fagskolen, saa træder den paa den anden Side i et nært og inderligt Slægtskabsforhold til Hjemmet, idet den har Endemaal fælles med det. Og det er netop den sidste Omstændighed, der har givet megen Anledning til Misforstaaelse og fremkaldt en virksom Agitation i modsat Retning.

At Hjemmet skal være opdragende og at Opdragelsen er dets Endemaal, derom er der jo ingen Tvivl; det Forargelige og for Hjemmet Nærgaaende skulde ligge i, at Børneskolen betegner sit Endemaal med den samme Formel. Dette betegnes som et Indgreb i Hjemmets Ret, som en uberettiget Praxis, imod hvilken der paa det stærkeste maa advares.

Det er sandt, Hjemmet skal være opdragende, det er sandt, at Opdragelsen er Hjemmets Ret og Pligt og at Hjemmet har det endelige Ansvar for, hvorledes denne Opgave løses, fordi Hjemmet ene har Myndighed til at bestemme, i hvad Retning og paa hvad Maade Opdragelsen skal virke. Vi finde ingen Ord for stærke, naar man derved tilsigter at eftervise det Ansvar og den Forpligtelse, Hjemmet har i saa Henseende, og det vil vistnok være vanskeligt i Udtalelser om denne Gjenstand at eftervise Noget, der peger i modsat Retning. Men jo mere levende Hjemmet erkjender sine Forpligtelser og føler Bægten af sit Ansvar, desmere vil det ogsaa nære det Ønske at kunne opfylde de det paahvilende Forpligtelser og fyldestgjøre det alvorlige Ansvar. Det er jo saa naturligt, at Hjemmet med større og større Alvor søger at klare sig saavel Opgavens Indhold som Omfanget af de Midler, der ere nødvendige til dens Løsning, og at det i Medfør deraf lægger en Plan for Opdragelsen. Men naar en fortsat Undersøgelse nu giver det Resultat, at det ikke er istand til med de Midler, der staae til dets Raadighed, ene at løse Opgaven i det Omfang, som det tilsigter, skulde det saa være det formeent at søge den Hjælp og Medvirkning, som det føler Trang til? Der gjøres jo ikke Indsigelse imod, at det vælger en Guvernant eller Huuslærer eller at det sender Børnene i Skole eller sætter dem i en Opdragelsesanstalt, der gjøres kun Indsigelse imod, at den Skole, det vælger, skal være og virke opdragende. Saavidt vi have fulgt Forhandlingerne, ere imidlertid sliige Indsigelser imod Skolens opdragende Virksomhed og Endemaal kun fremsatte af

Mænd, hvis Virksomhed nøie er knyttet til Skolen, vi have ikke truffet nogen Fader eller Moder, der have fundet det anstødeligt og nærgaaende, at ogsaa Skolen paa bedste Maade søger at virke opdragende.

Det vilde jo ogsaa være en uløselig Modsigelse, om Hjemmet søger en Medhjælp til Opdragelsens Fremme og dog fritager denne Hjælp for Forpligtelse til at virke opdragende, ja endog nægter den Ret dertil. Det ligefrem Naturlige er dog vel, at den Hjælp, der søges af Hjemmet, ogsaa virker til samme Maal.

Derfor Hjemmet faae Opdragelsens Endemaal i og arbejdede hen paa, at den Unge erkjendte Erhvervelsen af en høi Stilling eller andre timelige Goder som sit Livs høieste Formaal, og i Medfør deraf søgte at fremkalde en overveiende Kjærlighed til og Attraa efter disse Goder og at uddanne Evnen til Kløgtigen at opdage, beregne og benytte Konjunkturerne og navnlig at udfinde, hvorledes den menneskelige Skrøbelighed lettest kan overlistes og gøres skattepligtig, saa vilde det dog være besynderligt, naar det alligevel sendte Børnene i Skoler, hvis Værdom og Tugt virkede i modsat Retning. Konsekvensen heraf er jo saa aabenlys, at det maa ansees for overflødig nærmere at paavise den. De paa dette Punkt reiste Indsigelser imod, at Skolen vedkjender sig at være opdragende, kunne umuligen tages efter deres Ordlyd og nærmeste Mening, og det saa meget mindre, som Alle, hvis Udtalelser ere komne til vor Kundskab, dog atter have givet med den venstre Haand, hvad de i Forveien have taget med den høire, som oftest vel uden at den ene agter paa, hvad den anden gjør. Det er os endnu en Gaade, hvad der

kan have givet Anledning til disse Angreb. Tager den opdragende Skole muligen noget fra Hjemmet, saa at dette efterhaanden afkræftes og gjøres udhygtigt til at virke opdragende i Medfør af sine særlige Midler? Ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal bør man jo vel huske paa, hvor væsentlig forskellige de Midler, som Hjemmet anvender i Opdragelsens Tjeneste, ere fra dem, som Skolen bruger. Medens Skolen væsentlig er henviist til Ordet og Tugten, har Hjemmet jo Exemples stærke Magt, den hele huuslige Orden, Familielivet og de forskjellige sociale Forhold til sin Raadighed. Medens Lyngdepunktet for Skolen ligger i Ordet og Tugten, ligger Hjemmets i Exemples Magt, understøttet af den naturlige Kjærlighed imellem Børn og Forældre. Vi have aldrig seet Udtalelser fra den opdragende Skoles Side, der gaae ud paa at forandre dette naturlige Forhold, og hvorved der kan være lagt en Tendens for Dagen til at agere Hjem og overtage Hjemmets Hverv, eller at den har sagt til Hjemmet: Send I kun Eders Børn til os, saa er det Hele flaret, baade med Underviisningen og med Opdragelsen, saa kunne I gjerne lægge Hænderne i Skjød. Det vilde dog være ganske besynderligt og fortjente vistnok stærk Dabel, naar Skolen foruden sit allerede meget vanskelige Hverv, endnu gif ud paa at faae sig overdraget Pligter, som den jo meget godt vidste, at den ikke kunde opfylde. En ganske anden Sag er det, naar Undersøgelsen gaaer ud paa, om Skolerne i det Hele taget lægge for meget Beslag paa Børnenes Tid ogsaa udenfor Skoletiden, saa at Familielivet og dets Paavirkning svækkes. Men Anker i denne Retning, der med Rette skulle træffe den

opdragende Skole, ville jo ikke ramme Ideen og Formaalet, men kun Mangler i de praktiske Bestræbelser.

Have vi saaledes som uberettigede maatte afvise de Angreb, der gjøres paa selve Ideen om den opdragende Skole, saa gives der derimod Tvivl og Indsigelser, vi maae tillægge stor Vægt, ikke alene fordi de hyppig næres og fremsættes ogsaa af Forældre, men fordi de berøre en Side, hvor det er lettest at vække Tvivl hos Andre.

Medens man nemlig maaskee ikke vil indvende noget mod Ideens Sandhed i og for sig, dens theoretiske Berettigelse, det skjønne og ønskelige Maal, den peger hen paa, mener man dog, at det kun er en behagelig Drøm, Skolemænd og Forældre kunne have sammen, hvoraf der ikke vil kunne ventes praktiske Resultater, men som er magtesløs ligeoverfor Forholdene. Dette er unægtelig et Punkt af største Betydning for os og hver den, der arbejder i samme Maals Tjeneste; har man sat Alt ind paa Troen om Ideens Gjennemførlighed, er man udsat for at tabe Alt, naar denne med Tøie benægtes.

Spørgsmaalet er altsaa, om Forældre virkelig, som Forholdene ere, med Rimelighed kunne vente en virksom og velkommen Medvirkning af Skolen i Opdragelsens Tjeneste. Skal Svaret gives ikke fra et theoretisk og idealt, men fra et praktisk Standpunkt, ud af den rene, nøgne Virkelighed, saa vil det vistnok til forskjellige Tider lyde noget forstjelligt. Opgavens Løsning er jo i mange Tilfælde saa vanskelig, den menneskelige Natur saa skrøbelig, at det vel ikke er saa besynderligt, om der i Skolelivet gives mange Anledninger og kortere og længere Perioder, hvor den Enkelte betages af Forsagthed og Tvivl, og hvor

Fristelsen til et Nei kommer til at ligge En nær. Dog det er vel ikke alene Skolemænd, der ere udsatte for flige Anfægtelser og Tvivl, ogsaa samvittighedsfulde Forældre have vel mange Timer, i hvilke Troen svigter, og hvor de foruvoliges af Tvivl om det er givet dem at nedlægge Sæden og fremkalde Spiren hos deres Børn saaledes, at der kan ventes Ewighedens Liv; de sande vel ogsaa tidt, at det ikke er givet Mennesket at bære Ideen, men at det er Ideen og Troen paa den, der bærer Mennesket.

Til andre Tider er Situationen igjen ganske anderledes, naar Troen atter faaer sit fulde Liv, opreiser Modet, vækker Lysten og styrker Kraften. Da tager man atter med freidigt Haab fat paa Arbeidet i den faste Overbeviisning, at det kan og vil hjælpe, naar man for Alvor søger den rette Wei, og ikke trættes af de Banfeligheder, man møder. Og dermed er ogsaa givet den første og væsentlige Betingelse for, at Spørgsmaalet, om der tør ventes nogen syn-derlig Hjælp for Hjemmet af den opdragende Skoles praktiske Bestræbelser skal kunne besvares bekræftende: en ved Troen paa Ideen fremkaldt og vedligeholdt Varme og Kraft. Hvem der kun halvt hengiver sig til Ideen, ligesom for at prøve, om den er sand, om der maaskee dog skulde være noget i det, der er talt saa meget om, og som derfor mangler den Begeistring og Kraft, som ene en fast Overbeviisning og Kjærlighed til Sagen kan give, han vil blive stuffet og ikke udrette Noget i denne Retning. Kun ved at give sig heel hen, leve i og med sin Gjerning, kan den Kraft vindes, for hvilken det barnlige Sind bøier sig, kun derved kan det Lys tændes, der stadigt viser os, ikke blot om vi udbortes gaae den

rette Bei, men om vi gaae denne Bei i den rette Aand. At en fast og inderlig Overbeviisning virkelig kan frembringe slike Virkninger, kan bæere og opløfte paa saa vidunderlig en Maade, derom kan det ikke hjælpe at disputere, det er Noget, der maa erfares. Det er det Mystiske ved Spørgsmaalet og tillige det, hvorved Sagen paa den ene Side lettes, paa den anden gjøres vanskelig, hvorved den vinder Tilhængere og Modstandere, baade opliver og opirrer. Det kan nu engang ikke være anderledes, her gives kun et Enten—Eller.

Medens nu maastee Indsigelserne paa dette Punkt vise sig imødekommende, og man villig indrømmer, at dette kan være sandt for Enkelte og navnlig for Forældre, der i deres naturlige Kjærlighed til Børnene have en for en sliq Opfattelse gunstig Betingelse, saa trænger den Tvivl sig desto stærkere frem, om det vil være muligt for de Enkelte, der i større Omfang, i en fuldstændig organiseret Skole, ville prøve paa at gennemføre Ideen om den opdragende Skole, at finde Medarbeidere af samme Overbeviisning og Tro, og det i et saadant Omfang, som en Skole har Trang til. Naar alene denne Skole har Brug for henved 40 Medarbeidere, saa er det vel ikke saa besynderligt, at Tvivlen spørger, om det er muligt at faae Samstemning og Eenhed tilveiebragt i en saa stor Kred. I enhver større Organisme, være sig Fabrik eller Kontor, kommer det jo saa meget an paa den Enkeltes Duelighed og Paalidelighed; støder man allerede her ofte paa store Vanskeligheder, hvormeget mere maa det da ikke være Tilfældet i en Skole, hvor Materialet ikke saaledes kan gives i Hænderne, Arbeidet ikke kan sammen-

føies af Andre efter en fremlagt Tegning ved Hjælp af Passer og Lineal, heller ikke kan vurderes efter Reglerne for Akkordarbejde eller en anden udvortes Maalestof. En Skole har jo absolut Trang til Medarbejdere, der have Bevidsthed om den Opgave, der skal løses, og om den Maade, hvorpaa den enkelte Gjenstand og den Enkeltes Gjerning overhovedet skal medvirke dertil. Foruden en vis intellektuel og sædelig Modenhed og Kjærlighed til Børn overhovedet, udfordres der jo tillige en ikke ringe Grad af Begavelse til at foritaae den barnlige Natur og Evne til at kunne opfatte og beherske Phænomenerne i Børneverdenen. Der udfordres altsaa foruden Kundstaber, der ikke opblæse, og en Kjærlighed, der opbygger, tillige en pædagogisk Begavelse og Forberedelse, naar den Enkelte paa eget Ansvar skal kunne deeltage i Opgavens Løsning og den opdragende Skole fyldigt og med Sikkerhed skal naae sit Maal.

Men jo større de Fordringer ere, der uafviselig maae stilles, desto større blive ogsaa Vanskelighederne og dermed Tvivlen, om disse Fordringer kunne tilfredsstilles efter Skolens Behov. Vi tilstaae aabent, at her berøres netop Hovedpunktet for den praktiske Gjerning, som giver de fleste og største Vanskeligheder; her kan man ikke frakjende den Tvivl, der ofte udtales af Forældre, Grund og Berettigelse. Vi ansee det derfor for vor Pligt for Sagens Skyld ligesom at udtale os om dette Punkt.

Kaster man Blikket paa Samfundsforholdene og særlig paa den Kreds, en Skole er henviist til, naar den søger Medarbejdere, saa vil man snart erkjende, at Vilkaarene

ikke ere heldige, og at den herskende Tidsaand, der altid vil gjøre sin stærke Magt gjældende hos Massen, ikke er saa gunstig for en Udvikling i de ovenfor paapegede Retninger, som det kunde ønskes. Er det allerede vanskeligt, at finde dem, der med Alvor og Kraft stræbe efter og have naaet en høiere intellektuel og sædelig Modenhed og dertil ere i Besiddelse af en naturlig Begavelse til Lærervirksomheden, saa vil det endnu være langt vanskeligere at træffe paa Mænd, der have anseet en særlig pædagogisk Forberedelse for en nødvendig Betingelse for en begyndende Lærervirksomhed. Tilbudet om at overtage Timer gjøres som oftest uden Tanke om, at der udfordres mere og andet end at være en flink Student eller Kandidat; Skolen maa som oftest gjøre Afkald paa en pædagogisk Forberedelse og udviklet Bevidsthed og være fornøjet, naar der medbringes Modtagelighed for de Erfaringer og Paavirkninger, Skolen kan yde, og Villie til med Alvor og Selvkritik og med et aabent og uhildet Dje for mødende Phænomener at arbejde paa at afhjælpe de stedfindende Mangler. Dette er den nøgne, om end ingenlunde glædelige Sandhed; at finde Undtagelser i denne Retning maa betragtes som et særligt Held.

Den her nævnte Omstændighed maa naturligviis udøve en ugunstig Indflydelse paa en Skoles Væren og Virken, og er vistnok Aarsag i, at der ofte ikke er et sandt Tillidsforhold imellem Hjemmet og Skolen. En nøiagtig Undersøgelse af de sidste Aars Strid og Forhandling om Skolesagen, i hvilken jo ogsaa mange agtværdige og humane Mænd udenfor Skolen have deeltaget, vilde maastee nok

vise, at Grunden til den stærke Misstemning, der har ytret sig, ikke saameget vil være at søge i Mangler ved Underviisningsplanen eller Lærebøgerne, som i de Mangler, der ifølge den paapegede Omstændighed maa spores i al Underviisning, hvad enten den gives af Huuslærere eller i større eller mindre private eller kongelige Skoler. I saa Henseende kan der kun være Tale som en Gradsforskjel. Den ofte omtalte og fra forskjellige Sider belyste Overlæsfelse af Eleverne vil saaledes vistnok, hvor den virkelig findes og ikke er et Foster af Blødagtigheden, ofte findes væsentlig at have sin Grund i, at Arbeidet ikke paa de forskjellige Trin tilbørlig forberedes og fordeles fra Lærers Side. Naar Læreren ikke alene selv er Herre over Stoffet, men ogsaa er istand til at ordne det efter Elevernes Standpunkt og Forudsætninger, og til med Øyst, Klarhed og tilstrækkelig Kraft at behandle det saaledes, at det paa en forstandig og selvvirksom Maade opfattes og tilegnes af Eleverne, og han derhos søger at komme til Visshed om, at den enkelte Elev igjennem Underviisningen virkelig er sat istand til med de til hans Raadighed værende Hjælpemidler selvstændig og uden Hjælp at udføre sit Arbejde, saa ville Klagerne over Overlæsfelse nok for største Delen forstumme. Forældre have som oftest ikke noget imod, at Børnene have Hjemnearbejde, der kræver Flid og selv af og til alvorlig Anstrengelse, naar de kun udføre det med Øyst og noget Herredømme over Stoffet; Misstemningen kommer først, naar Fliden og Anstrengelsen idelig viser sig gold, naar Barnet hverken veed ud eller ind og stadig spiller Tiden med famlende og til Intet førende Forsøg, der som oftest ende med ind-

stændig Anmodning om Hjælp. Om ogsaa selv den meest fuldendte Underviisning og pædagogiske Kunst ikke vil kunne forebygge alle slige Tilfælde — thi Hjemmets Indhold, Orden og hele Forhold til Børnet har i saa Henseende jo en stærk hemmende eller fremmende Indflydelse — saa vil det dog neppe kunne nægtes, at den anførte Mangel ved Underviisningens Praxis er Skyld i en stor Deel af den Misstemning, der har tvert sig. At de tilføjede Forandringer i Underviisningsplanen paa nogen mærkelig Maade skulde kunne læge Bruddet imellem Hjemmet og Skolen, kunne vi ikke troe, og frygte for, at det Haab, der bygges derpaa, vil ende med en ny Skuffelse, saalænge Bestræbelsen ikke tillige gaaer ud paa at fremhjælpe det pædagogiske Moment i Underviisningen. Saalænge der selv hos philologiske Kandidater, der dog med Hensyn til deres Livsvirksomhed i Reglen ere henviste til Skolen og der fortrinsviis have Afgang til de øverste Poster som Overlærere og Rektorer, i Almindelighed maa gjøres Ufsald paa pædagogisk Fordannelse til deres Gjerning, som dog findes hos Medicinerne til deres Gjerning, tør man vel neppe vente gunstigere Forhold i det Hele taget, naar man søger Lærere.

Men der er endnu een Side af Sagen, vi ikke kunne lade uomtalt, naar de ærede Forældre skulle faae et nogenledes klart Begreb om de Vanskeligheder, en Skole har at kæmpe med. Da det ikke staaer i den private Skoles Magt varigt at knytte alle de Kræfter til sig, den har Brug for, saa kan den i mange Tilfælde kun gjøre Regning paa kortvarig Medvirkning. Det vil derfor ikke saa sjældent hændes, at en Lærer søger en fast Ansættelse eller

følger et andet specielt Livsmaal, naar han netop har faaet Die for, hvad det egentlig kommer an paa ved Underviisningen, og derved er bleven istand til at afbetale paa den Gjæld, i hvilken hans begyndende Lærervirksomhed maa have sat ham til Skolen. Det vundne Udbytte tages for største Deelen med og Gjælden efterlades for at forøges af en Anden: man lever saaledes i en bestandig Begyndelse. Det er overflødig at estervise, hvilket Arbeide og hvilke Ulemper dette medfører; Enhver, der i sin Virksomhed maa gjøre Brug af Medarbeidere, maa jo selv kunne danne sig en Maalestof til at vurdere dette med. Den offentlige Skole er jo i saa Henseende anderledes stillet, da den for en stor Deel kan gjøre Regning paa varig Medhjælp; om denne Fordeel imidlertid skulde opveies ved den Omstændighed, at den private Skole lettere kan udsøndre de Lærerkrafter, den efter kortere eller længere Prøve ikke troer at kunne være tjent med, maae vi lade være uafgjort; et forsøget og stadig vedvarende Arbeide vil dog altid falde af for den private Skole som Sammenligningens Resultat.

Det kan altsaa ikke nægtes, at der ere saa store Vanskeligheder at beseire, at Mange kunne blive stræmmede deraf og tabe Troen paa, at det kan hjælpe ad denne Veie at ville naae Maalet. Naar vi alligevel blive ved at arbejde frem i den paapegede Retning og efter Evne og Leilighed medvirke til at vække og styrke Interessens derfor, saa er det fordi vi have den faste, ogsaa ved Erfaringen stadfæstede Overbeviisning: at det kan hjælpe.

Om ogsaa ikke Alt, hvad der ønskes, kan naaes, om der ogsaa tidt i en eller anden speciel Retning for kortere

eller længere Tid maa slaaes en heel Deel af i de stillede Fordringer og gaaes paa Afford med Vanskelighederne, saa kan der dog udrettes saa meget, at det vel er den største Anstrengelse værd. Vi støtte os i saa Henseende ikke alene til vore egne Erfaringer i Børneverdenen, men ogsaa til mange Forældres Udsagn, der stadfæste, at Skolerne ikke alene skulde være, men i Virkeligheden kunne være og ofte ere en Støtte og Medhjælp for Opdragelsens hele Gjerning.

Og hvad navnlig de ovenfor paaapegede Vanskeligheder angaaer, saa ere vel Skolerne her henviste til at hjælpe sig selv saa godt de kunne. Det er imidlertid ikke her Stedet til at give en udtømmende Beskrivelse af en Skoles hele indre Organisme og af Alt, hvad der kan gøres for at tilføre og bevare Skolerne samstemmende, dygtige Lærerkrafter, her kan kun gives enkelte Antydninger.

Det er i saa Henseende en særlig heldig Omstændighed, at alle Bestræbelser i denne Retning ville finde en overordentlig stor Hjælp deri, at Ideen om den opdragende Skole først og fremmest viser sin vækkende og fængslende Kraft paa alle dem, der med naturlig Begavelse og Eyst til Lærervirksomheden for Alvor ville virke i dens Tjeneste, saa at deres Gjerning for dem bliver til en Livsopgave. Hvem der saaledes er bleven greben af Ideen, opfatter ikke de Fordringer, der stilles, som vilkaarlige, individuelle og overdrevne; han erkjender dem derimod som begrundede i selve Opgaven og betingede ved Gjerningen.

Derved vil der efterhaanden dannes en fast Kreds af Lærerkrafter, der vil voxe med de stigende Pligter og det forøgede Arbejde, og hvoraf hver Enkelt føler sig solidarisk

ansvarlig med Hensyn til Opgavens Løsning og udfører sin Gjerning ikke efter en udbortes men efter en indbortes Maalestof. Det er en saadan Kreds af Lærerkræfter, der giver en Skoles Bestræbelser Kraft og Fasthed, og som ved Exempel og direkte Paavirkning medvirker til, at nye tiltrædende Lærerkræfter, saavel yngre som ældre, efterhaanden ledes til tidligere og mere sikkert, end ellers vilde være Tilfældet, at faae det rette Syn og finde den rette Wei eller ogsaa bringes til Erkjendelse af, at der mangler dem væsentlige Betingelser til en harmonisk og frugtbar Samvirken.

Om ogsaa Begavelsen, Kundskaben og den Personlighed, den Enkelte kan lægge i Vægtstaaalen, altid er og maa blive ved at være forskjellig, saa kan der dog ved en saadan Samvirken tilveiebringes et beroligende Resultat.

Ogsaa fra Forældrenes Side kan og maa der i saa Henseende ydes en væsentlig Medvirkning. Det ligger jo i Sagens Natur, at Forældre i mange Tilfælde langt bedre end Skolen kunne iagttage, hvorledes Eleven er stillet til sit Arbeide, til den enkelte Lærer og til Skolens Paavirkninger i det Hele taget. De have jo som oftest en saare gunstig Veilighed til at opdage, om det ligger i Mangel paa Alder i Forholdet til den enkelte Lærer eller til Skolen overhovedet, om det synes foranlediget ved Underviisningen, naar den enkelte Elev ikke med Trost og Lyst hengiver sig til sit Arbeide, men derimod er letsindig og vil vise sig rast overfor givne Paabud og Advarsler, eller om de foruroligende Phænomener have deres Grund i Barnets særlig vanskelige Naturel eller i Mangler ved den hunselige Opdragelse og Tugt. I sidste Tilfælde vil

jo den bedste Underviisning være spildt og den dygtigste Lærers Paavirkning være magtesløs; i første Tilfælde derimod kan det være en Hjælp, naar Skolen kommer til Rundsab om de Sagttagelser, der ere gjorte.

Om der ogsaa paa denne Maade og ved det, der ellers kan gjøres, end ikke raades Bod paa alle Mangler, og der altid maa blive utilfredsstillende Resultater tilbage, saa vil det dog nok vise sig gjørligt at tilveiebringe Resultater, der kunne styrke Overbeviisningen om, at det kan hjælpe, og bekræfte Haabet, at det vil blive muligt derved at formindste Manglerne. Inden den endelige Dom fældes, bør der desuden jo altid huskes paa, at enhver Stræben og enhver Virksomhed bærer paa sine Mangler, og at det ikke med Billighed vil kunne ventes, at Skolen skulde være den eneste Undtagelse fra den almindelige Erfaring og være istand til at afhjælpe alle Mangler; det bør anerkjendes, at der allerede er naaet et tilfredsstillende Resultat, naar de formindstes i den Grad, at Maalet i det Væsentlige naaes. Desuden er det jo et stort Held, at den sunde, barnlige Natur er istand til at kunne bære en heel Deel Mangler, uden at tage Skade deraf. Dette bevidnes jo af saa Mange, der tale om deres Ungdom og deres Skoleliv; selv meget udviklede og energiske Personligheder anerkjende jo ofte med Paaskjønneelse, at deres Skoleliv har havt en stærk, varig og god Indflydelse paa dem, og det uagtet alle de Mangler, de tillige kunne estervise. Et er i alle Tilfælde fornødent, nemlig at der ved Siden af Svaghed findes Styrke, ved Siden af Mathed findes Kraft, og at Eleverne, foruden Lærere, der nøies med den halve Lydighed, Opmærksomhed og

Flid, ogsaa have Lærere, der forlange og med Lethed kunne naae det Hele. Der kunde jo vel endogfaa næres Tvivl om, hvorvidt Barnet vilde have godt af at være 5 à 6 Timer daglig kun under Paavirkning af slike energiske, absolut beherskende Lærere; mulig trænger den barnlige Naturs Økonomi til at have mattere Timer imellem de stærke, uden at vi dog ville forsvare den Paradox, at Skolen færlig skal gaae ud paa at tilfredsstille denne formodede Trang; er Skolen kun istand til at sørge for stærke Paavirkninger i tilstrækkeligt Omfang, saa vil Resten vistnok altid gaae godt komme af sig selv.

Ogsaa en Betragtning af den huuslige Opdragelse turde jo være egnet til noget at formilde den Dom, der fældes over Manglerne i den opdragende Skole. Der gives jo ingen Fader eller Moder, der ikke erkjender, at der findes store Mangler og Feilgreb i Hjemmets Opdragelse, og dog mene vi jo Alle, at det vilde være den største Ulykke for Barnet, naar Hjemmet varigt vilde tabe Modet og Troen paa, at det kan hjælpe og at det er værdt at stræbe efter det høieste Maal. Saalænge den huuslige Opdragelse, uagtet den mulig ofte er ligesaa langt fra Idealet som den opdragende Skole, dog erkjendes for en stor Velsignelse for den barnlige Tilværelse, saalænge har ogsaa den opdragende Skole en berettiget og sikker Existens.

Daglige Karakterer.

At vi fra Begyndelsen af efter vor fulde Overbeviisning ikke kunde bekvemme os til den sædvanlige Brug af daglige Karakterer, men udtalte os meget bestemt imod dem, har flere Gange fremkaldt stærke Tvivl og Indvendinger, og har ogsaa især tidligere hos ikke faa Forældre været en Anstødssteen, idet de ikke troede at kunne undvære en saadan stadig Burdering af de enkelte Resultater af deres Børns Arbeide. Vi have oftere fremstillet vor Anskuelse af denne Sædvane, hvorfor vi maatte ansee den for farlig, hvorledes vi meente den kunde undværes, og at vor Erfaring stadig her var en Støtte for vor Overbeviisning; ogsaa have vi søgt, hvor vi mærkede Trangen dertil, at udvide og fuldstændiggjøre det Apparat af Meddelelser, Skolen giver Hjemmet. Efterhaanden synes ogsaa denne Anskuelse at bane sig Vej og Forholdene at stille sig gunstigere. Flere af de offentlige Latinskoler, saaledes Frederiksborg og Odense, have faaet Tilladelse til at opgive den daglige Karaktergivning og have afgivet Vidnesbyrd om, at de befinde sig vel derved. Ogsaa i vor nærmeste Kreds glæde vi os ved, at Tvivlen efterhaanden bliver mindre, og som et Vidnesbyrd om, hvorledes Stemningen noget har forandret sig selv hos dem, der have havt Betænklichkeiten, tillade vi os at meddele nedenstaaende Brev fra en Mand, der baade har Evne, Villie og Leilighed til at gjøre Sagttagelser og Sammenligninger.

„Som jeg engang leilighedsviis tillod mig at høre, var der hos mig opstaaet Tvivl om Rigtigheden af een Side af det System, hvorpaa Deres Skole var baseret.

Naar De nu i meget ærede Skrivelse af 9de d. M. har opfordret mig til at meddele Dem mine Bemærkninger i den Anledning, saa er dette ganske vist berettiget, forsaavidt som jeg dengang udtalte min Beredvillighed til at gjøre dette. Men naar jeg ikke desto mindre undlader at fremkomme med dem, saa vil De deri kun kunne søge en Tilfredsstillelse for Dem, idet Undladelsen er begrundet i, at min Tvivl siden den Tid ikke er bleven bestyrket, men snarere svækket, og jeg naturligviis ikke kan føle mig opfordret til at udtale eller søge at begrunde en Tvivl, om hvis Berettigelse jeg ikke er overbevist. Man er saa vant til i den daglige Karaktergivning i Skolerne at see den nødvendige Forbindelse mellem Skolen og Hjemmet, at man let fristes til at troe, at denne ikke kan være til uden hiin, og for mig var der en særegen Anledning til at henvende Opmærksomheden herpaa, som jeg samtibigt havde Elever i Deres og en Skole med daglig Karaktergivning. Det forekom mig da, at de Meddelelser, som fra Deres Skole gives Hjemmet hver anden Maaned i en meget kort Form, i Forbindelse med den mere detaillerede Bedømmelse eengang om Aaret, umuligt kunde sætte Hjemmet istand til at følge Eleven og virke paa ham paa tilbørlig Maade i Overensstemmelse med Skolen, og at man altsaa næsten ganske var henviist til at stole paa, at denne ikke behøvede Hjemmets Medvirkning, de særegne Tilfælde undtagne, i hvilke den fandt sig foranlediget til specielt at henvende sig til den, — en Opgave, der, stillet paa denne Maade, syntes mig altfor omfattende for Skolen, der jo dog ikke saaledes kan besatte sig med hver enkelt Elev som Hjemmet. I Overlærer Befoliiis iøvrigt fortræffelige og

udtømmende Afhandling om Karaktervæsenet fandt jeg just denne Side af Sagen svagest og mindst overbevisende behandlet. Men, som bemærket, mine Betænkeligheder ere blevne svækkede efterhaanden. Det synes mig mere og mere, efter den Leilighed, der er givet mig til at iagttage den, at Deres Skole løser hiin Opgave paa en tilfredsstillende Maade, og at Meddelelserne, naar man først bliver fortrolig med denne Form eller rettere lærer at forstaae den, danne et tilstrækkeligt Forbindelsesled med Hjemmet. Det vil da eiheller være første Gang, at en ny Idee, udsprungen af en klar Erkjendelse og gjennemført med Ohygtighed, baner sig sin Vej gjennem Fordommen.

Med de bedste Ønsker for Deres Skoles Fremtid og i den Tro, at den Tvivl, jeg har næret i den omhandlede Retning, ganske vil svinde, forbliver jeg o. s. v."

En Side af Reformbevægelsen.

Den Bevægelse, der i længere Tid har vrist sig paa de høiere Skolers Omraade, den Kamp, der er ført med Hensyn til Underviisningens Maal, Indhold og de Hjælpe-midler, der bruges, har jo været af en saadan Natur, at vel Ingen er bleven uberørt deraf. Ikke alene Skolemænd, men ogsaa Mænd udenfor Skolen have givet Indlæg

i Sagen og derved godtgjort, at Gjenstandens Vigtighed erkjendes i alle Kredse.

Det er imidlertid ikke vor Hensigt her at komme tilbage til de førte Forhandlinger eller at gaae ind paa de enkelte Spørgsmaal, der ere komne frem under dem, og det saa meget mindre, som de Erfaringer, vi hidtil have kunnet gjøre med Hensyn til Underviisningsplanen af 13de Mai 1850, endnu langtfra ere tilstrækkelig modnede. Naar vi saaledes hidtil ikke have følt, at Underviisningsplanen udøver et hindrende Tryk eller stiller overdrevne Fordringer, og ikke have kunnet komme til Overbeviisning om, at den i og for sig kan give Anledning til den Uro, der har viist sig, og de stærke Klager, der ere fremkomne, saa kan det jo have sin Grund i manglende Erfaringer.

Medens vi saaledes personligen kunde have ønsket, at Skolesagen havde faaet noget længere Tid til at modnes i, saa er dog Bevægelsen og Uroen bleven saa stærk, at det vel er paatrængende nødvendigt, at den stilles, naar ikke Skolens indre Gjærning skal lide altfor meget derved, og det er under denne Forudsætning at vi foranlediges til i al Rothed at fremhæve en Side, som i de førte Forhandlinger, saavidt os bekjendt, ikke er drøftet, uagtet den dog er af Vigtighed, saavel for Forældre som særlig for den private kombinerede Latin- og Realskole. Det synes os nemlig ikke at være kommet til Klarhed, om der principielt tilsigtes en større Adskillelse af eller større Tilnærmelse imellem den lærde og reale Dannelses Apparater, end der hidtil har fundet Sted, og hvilken Indflydelse mulige Forandringer i disse Retninger ville have

paa de Latin- og Realskoler, der i deres Organisme hvile paa det hidtil gjældende Grundlag.

Den nuværende Orden er jo endnu meget ung, den blev jo først endelig grundlagt ved Skoleplanen af 13de Mai 1850, der vel kan betragtes som en foreløbig Fredsflutning imellem modsatte Anskuelser og en Overenskomst imellem stridende Parter. Det væsentligste og meest indgribende Resultat, der vandtes derved, ligger vel i en større Tilmærmelse og deelviis Sammensmeltning af Apparatet for den lærde og reale Dannelse, idet Latin og Græsk udsattes 2 Aar længere som befalede Læregjenstande og de reale Fag ogsaa fik større Borgerrret i Kredsen af de Læregjenstande, der væsentlig havde været Bærere for den lærde Dannelse. Dette Resultat er ikke alene betydningsfuldt med Hensyn til den høiere Dannelse, men har ogsaa haft en stor praktisk Betydning saavel for Skolerne, paa hvis indre Organisation det har udøvet en væsentlig Indflydelse, som ogsaa for en stor Deel Forældre.

Det erkjendtes jo i sin Tid og erkjendes jo endnu som en overordentlig stor Fordeel ved den vundne Fordeling af Underviisningsstoffet, at Underviisningen indtil omtrent det 12te Aar kan være fælles for studerende og ikke studerende Elever. Ikke alene blev der derved givet længere Henstand, inden en Beslutning om den fremtidige Dannelses Retning behøvede at tages, men det blev derved ogsaa i høi Grad lettere for mange Forældre, der ikke netop boe i en By med en høiere Skole, at give deres Børn en forsvarlig og brugbar Forberedelse og at kunne beholde dem 2 Aar længere i Hjemmet. Ogsaa for den

private Skole medførte den omtalte Omstændighed en speciel, men ikke uvigtig Fordeel. At kunne udsætte en total eller deelviis Adskillelse af Eleverne, eftersom der valgtes den lærde eller reale Vei, to Aar længere, lettede Skolen Muligheden af at tilveiebringe et fuldstændigt Dannelsesapparat for begge Retninger. Saalænge Elevantallet nemlig ikke er saa stort, at der fra Begyndelsen kan dannes fuldstændig adskilte parallelle Klasser, ville jo de pekuniære Ofre, en nødvendig Adskillelse medfører, blive saa meget større, jo tidligere denne gjøres nødvendig. At Skolen i to Aar længere kan samle Kræfter til at staae imod med paa de følgende Trin, er af stor praktisk Betydning, der meget forøges ved det Misforhold, som der, uagtet de Lettelser, den nuværende Orden medfører, dog saa ofte er og vil være i de øverste Klasser selv i større Skoler imellem det de hde og det de koste. For de private Skolers Bedkommende, der selv skulle tilveiebringe alle Midler til deres Existens og Virksomhed, bør de økonomiske Hensyn ogsaa vel tillægges nogen Vægt, og Forældre, der søge disse Skoler og i sidste Instans skulle underholde dem, kunne vel med Rette nære det Ønske, at det Offer, deres Børns fuldstændige Udbannelse medfører, som allerede nu er stort, ikke uden den yderste Nødvendighed forøges.

Da det nu desuden tør antages, at det maa have været særdeles vægtige Grunde, der have bragt Latinskolens naturlige Værger til at indvillige i, at Latin udsættes to Aar længere og de reale Discipliner fik et større Raaderum, og da der efter de vægtigste Bidnesbyrd ikke er sporet Tilbagegang i den Færdighed og Indsigt i Latin og

hele den Modenhed, der fremhjælpes ved Skoleunderviisningen, saa tør det vel ogsaa ventes, at den ved Overenskomsten af 13de Mai 1850 tilveiebragte totale Sammenfæltning imellem den reale og lærde Dannelse indtil det 12te Aar og den større Tilnærmelse imellem disse for hele den øvrige Deel ikke uden tvingende Nødvendighed forandres i modsat Retning, ved at Adskillelsen atter gjøres større.

En saadan større Adskillelse vil jo unægtelig bevirkes, naar t. Ex. Latin atter indføres 1 eller 2 Aar tidligere, naar thdsf. Stiil ved Afgangsprøven bibeholdes for Reallister men affattes for Studerende o. s. v.; det turde være tvivlsomt, om den Fordeel, der tilsigtes naaet ved disse og lignende Forandringer, hvorved Adskillelsen imellem den lærde og reale Dannelse atter gjøres større, vil kunne opveies af den Skade, den i en anden Retning utvivlsomt vil medføre, og de store Vanskeligheder, med hvilke de private Latin- og Realskoler allerede nu have at kæmpe, ville ganske vist ikke derved blive ringere.

I al Fald vilde det være ønskeligt, om ved indtrædende Forandringer den Retning, i hvilken de skulle gaae, maatte træde bestemt frem, saa at det altsaa tydeligt kunde sees, om der med Bevidsthed efterstræbes en Forandring, en større Tilnærmelse eller Adskillelse, i Forholdet imellem Underviisningsstoffet for den lærde og reale Dannelse, eller om en mulig Forandring i saa Henseende kun er en tilfældig Virkning af andre Aarsager uden Følger for Fremtiden. Thi det er ingen heldig Situation for en Skole ikke at vide eller kunne opdage, i hvilken Retning

Bevægelsen gaaer og vil søge Hvile, og saaledes være i Uvisshed om, hvorvidt den Organisme, den pleier og styrker, tør gjøre Regning paa et langt Liv eller snart maa forandres. Det, som Skolerne vistnok først og fremmest trænge til, er Fasthed i Standpunkt og Retning.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Indledning	3
Om direkte Meddelelser fra de enkelte Lærere til Hjemmet	5
Den opdragende Skole	9
Daglige Karakterer	31
En Side af Reformbevægelsen	33